De Weg tot Sociale Bevrijding.

DOOR

GRAAF LEO TOLSTOI.

M. HOLS — DEN HAAG.

TOLSTOI

DE WEG TOT SOCIALE BEVRIJDING

De Weg tot Sociale Bevrijding

Beroep op de Russische Regeering,
de Revolutionnairen en het Volk

door

GRAAF LEO TOLSTOI

Met een Voorrede

van

DR. EUGEN HEINRICH SCHMITT

naar

de geautoriseerde Duitsche Vertaling

van

DR. ALBERT SKARVAN

door

ANTON ANKERSMIT

M. HOLS — DEN HAAG

Stoomdrukkerij Koch & Knuttel — Gouda.

INHOUD

VOORREDE.

Dit Beroep, met het hoofdstuk: „Wat te doen?" als inleiding, wordt in de eerste plaats, ter zake van de Russische Omwenteling, welker verloop de geheele beschaafde wereld met de levendigste belangstelling volgt, tot het Russische volk gericht.

Maar reeds de buitengewone aandacht, waarmede alle volkeren de gebeurtenissen in dat uitgestrekte oostelijke Rijk gadeslaan, wijst er op dat zij een niet minder krachtige terugwerking op de levensverhoudingen en de sociale toekomst, in 't bijzonder van de westelijke volken, zullen hebben, dan destijds de groote Fransche Revolutie.

Voorzeker, wie in de Russische omwenteling niets anders ziet dan een herhaling van de Fransche op Russischen bodem, die slechts later plaats greep, omdat het Russische volk, wat ontwikkeling betreft, achterlijk was gebleven, zal aan deze laatste omwenteling niet zulk een beteekenis toekennen. 't Is echter een grove dwaling, om in wat daar plaats vindt slechts een wederopvoering van die vroegere gebeurtenissen in Frankrijk en in het Westen te zien. In den regel pleegt de geschiedenis zich niet aldus te herhalen. De wereld is sedert de Fransche omwenteling sterk vooruitgegaan, en de volkeren hebben sedert dien tijd veel ervaren dat omtrent de waarde der oude idealen van een vrijen Staat opheldering geeft.

Het denkende deel van het Russische volk heeft deze ervaringen in zich opgenomen, en zet zich volstrekt niet met al de vroegere illusies aan 't werk. Buitendien geven de hoogst eigenaardige Russische verhoudingen hier den maatstaf aan, en vooral de omstandigheid dat heden ten dage de overgroote meerderheid der bevolking nog steeds het landbouwbedrijf uitoefent. In overeenstemming met zekere sociale theoriën is men gewoon dit als een achterlijkheid van het Russische volk te beschouwen, en ziet men in dat de overgang tot een industrieelen Staat slechts een zeer betrekkelijke vooruitgang is; niet het rechtstreeksch voortschrijden tot een ruw omlijnd ideaal, maar voorloopig het ziekelijk overwicht der industrieele productie, dat zich ten koste van den landbouw, dien gezondsten, natuurlijksten en voor aller leven onontbeerlijksten arbeid, gelden doet. Het ideaal der toekomst is voorzeker niet de in groote massa's in bedompte fabrieken langzaam wegkwijnende mensch, verloren in de labyrinten der steeds in omvang toenemende ontzaglijke wereldsteden. Immers, gelijk Tolstoi in andere geschriften (zijn brief aan een Chinees, over de beteekenis der Russische Omwenteling) aantoont, heeft het parlementaire stelsel, dat de uitbreiding der heerschende klassen bevordert, ter voldoening aan de toenemende behoefte aan weelde dezer steeds aangroeiende klassen een aanmerkelijk gedeelte der arbeidende massa's van den productieven arbeid tot den niet-productieven overgetrokken, zoodat dergelijke volken ten slotte niet langer in staat zijn zich uit eigen krachten te voeden. Dit leidt er wederom toe, dat zulke volken andere volkeren — productieve — op verschillende wijze door invallen, handelsverdragen, kolonilisatie uitplunderen, dus zelf een uitzuigersrol in den kring der natiën spelen en meer en meer tot een parasitair bestaan vervallen. Hetgeen dan, wanneer eens de op deze wijze onderworpen volken (en hier heeft hij vooral het Oosten op het oog) het juk afschudden, de

verschrikkelijkste rampen over dergelijke natiën moet brengen.

Het is derhalve begrijpelijk, wanneer Tolstoi, verre van het voortwoekerende industrialisme als vooruitgang te beschouwen, veeleer van een terugkeer tot den landbouw, althans een daadwerkelijke deelname aan den landelijken arbeid, de verbetering van het practische leven verwacht. Zoodoende wordt het ook duidelijk, waarom Tolstoi zich in de eerste plaats tot de landbouwers wendt, en in hen den waarborg eener betere toekomst ziet, van hen de wezenlijke oplossing van het sociale vraagstuk verwacht.

Zeker is het dat Tolstoi zich over de onmiddellijke gevolgen van zijn Beroep geen illusies schept; zich in de eerste plaats als een zaaier beschouwt, die de kiemen der toekomst uitstrooit. De eigenlijke oplossing van het sociale vraagstuk ziet Tolstoi echter in de Christusgedachte, vooral in de Bergrede, in de verheven wereldbeschouwing welke daaraan ten grondslag ligt. Het zou een misverstand zijn, dat met betrekking tot Tolstoi vrij algemeen heerscht, indien men het wilde opvatten alsof deze moderne profeet door de eenvoudige prediking van een edele zedeleer de wereld dacht te hervormen. Dat dit niet het geval is, heeft hij in verscheidene geschriften, meer in 't bijzonder in dat over godsdienst en moraal, aangetoond. Veeleer moet het zelfbewustzijn van dien goddelijken mensch tot heerschappij komen, die zich niet slechts als enkeling ziet, maar het alleven in zich aanschouwt, en zijn persoonlijk bestaan slechts opvat als het brandpunt van het alverbindende goddelijke licht, dat geest en liefde heet, en in elken mensch een oorspronkelijken individueelen vorm aanneemt. Dit christelijke godmenschelijke zelfbewustzijn, dat in de alomvattende gemeenschap het ware leven aanschouwt, ziet Tolstoi voornamelijk, om zoo te zeggen typisch, in den aanleg van den Russischen landbouwer uitgedrukt, of ziet althans in hem den gezonden maagdelijken bodem

waarin de kiem van deze gedachte zich het best kan ontwikkelen. Bovenal komt hem het productieve leven vol opoffering van het landbouwende volk als den eenigen waren levensgrond voor, waaruit alleen een edeler cultuur van de toekomst kan voortspruiten. Op deze wijze verkrijgt alles, wat Tolstoi hier slechts onmiddellijk tot het Russische volk zegt, een zich ver buiten de grenzen van Rusland uitstrekkende beteekenis.

Hier springt vooral de tegenstelling tusschen Marx en Tolstoi in het oog. Het was voornamelijk het milieu der groote Engelsche industrie dat invloed op de sociale theoriën des eersten uitoefende. Juist uit de fundamenten dezer industrie ziet Marx ook de sociale toekomst voortspruiten en zich volgens vaste wetten ontwikkelen. Tolstoi daarentegen, uitgaande van een landbouwend milieu, ziet in de voortwoekerende industrie van het geheele Westen, die in Engeland haar toppunt bereikt, een ziekteverschijnsel, in zekeren zin een groote etterbuil die verdwijnen moet. Het is juist deze aan de overgroote productie van overtollige voorwerpen gewijde industrie, welke tot het verderf voert van geheele natiën, die, zichzelve ten slotte niet meer kunnende voeden, de rol van parasieten in de rij der volkeren vervullen. De kiem echter van deze parasitaire ongezonde wijze van ontwikkeling ziet Tolstoi juist in het voortwoekeren der parasitaire, der heerschende klassen van die natiën, welke een gevolg is van hàar parlementair en politiek stelsel. Aangezien nu Tolstoi zulke toestanden als doodgeboren, niet gelijk Marx als waar embryo der toekomst, maar als een misgeboorte der geschiedenis beschouwt, en hij voor deze industrieele natiën geen beteren raad weet, dan terugkeer tot het landbouwbedrijf — 't welk alleen op billijke wijze in eigen onderhoud voorziet — en een zoo groot mogelijke vermindering van industrieele productie, die hem als een kanker voorkomt, zoo beschouwt Tolstoi natuurlijk ook alle leerstelsels, die

de toekomst op deze ziekelijk voortwoekerende industrie willen gronden, als „doodgeboren doctrinen".

Aan deze nieuwe richting, welke Tolstoi de wetenschap der samenleving geeft, is tot heden nog te weinig aandacht besteed. Het is geenszins een eenvoudige herhaling van de oude fysiocratische leerstellingen. Want Tolstoi houdt zeer goed rekening met het moderne industrialisme, en richt daartegen een vernietigende kritiek, welke de gansche levensvraag der toekomst, vooral waar het de rol betreft, die de natiën als een geheel (niet slechts de kapitalisten als zoodanig) in de uitbuiting van vreemde volkeren spelen, in een volkomen nieuw perspectief beschouwt, wat juist de westelijke natiën in de hoogste mate dienen te overwegen.

In het tijdperk der Renaissance was het, ten gevolge van een hooge intellectueele verfijning der meer gegoede klassen, noodzakelijk geworden deze, en hier meer in 't bijzonder de bourgeoisie en het intellect, in het gezag te doen deelen; en met de sedert op steeds breedere grondslagen volgende deelname dezer klassen aan het bestuur werden niet slechts deze klassen aan den productieven arbeid onttrokken, maar er ontwikkelde zich door den wedijver om de vroeger alleenheerschende klassen na te doen een toenemende weelde, die ook groote massa's uit de klasse van het arbeidende volk tot onproductieven arbeid, tot het vervaardigen van een menigte nuttelooze zaken, bewoog, en dus de eigenlijke voortbrengingskracht van zulke volken in hooge mate verminderde. Zoo wijdt zich in Engeland, dat Rijk waar het systeem van volksvertegenwoordiging het eerst in werking trad, nog slechts het zevende deel der bevolking aan den productieven landbouw, in Frankrijk nagenoeg de helft, in Duitschland ongeveer 45 percent.

Uit hetgeen hier ter verduidelijking van Tolstoi's standpunt in kort bestek uit de reeks zijner vroegere geschriften

werd samengevat, kan men zien dat Tolstoi's Vraag aan en Beroep op het Russische Volk niet slechts, zooals het bij een oppervlakkig oordeel zou kunnen schijnen, een grandioze naïveteit is, ontbloot van alle actueele beteekenis, maar dat zijn standpunt, dat voorzeker een met zijn groot genie overeenkomenden, groot aangelegden eenvoud bezit, zeer diepe theoretische grondslagen heeft, en dat de gevolgen zich niet alleen in een omverwerping van de geheele nationale economie zullen doen gelden. Veeleer moet het vermanende woord, dat de Ziener en Profeet hier tot zijn eigen volk richt, een waarschuwing voor het menschdom zijn om niet verder op den ingeslagen weg voort te gaan, een aansporing om tot inkeer te komen, tot hervorming van de wereldbeschouwing en van het leven naar die beginselen der verhevenste wijsheid, welke reeds aan de Bergrede ten grondslag liggen.

Dr. EUGEN HEINRICH SCHMITT.

Wat te doen?

> Weg met uw heiligheid en uw wijsheid, en het volk zal honderdmaal gelukkiger zijn. Weg met uw goedhartigheid en uw gerechtigheid, en het volk zal tot de vroegere liefde tusschen kinderen en ouders terugkeeren. Weg met uw arglistigheid en uw speculaties, en er zullen geen dieven en roovers meer zijn. Men kan deze drie zaken niet door uiterlijkheid alleen verkrijgen. Daartoe moet men eenvoudig, vrij van hartstochten en minder spitsvondig zijn. Laotse.

Ongeveer een maand geleden kwamen twee jongelieden tot mij, en vroegen om boeken. De een droeg een klepmuts en grove schoenen, de ander een zwarten, eens modieuzen hoed en versleten laarzen.

Ik vroeg hun wie zij waren. Met onverholen trots deelden zij mij mede dat zij arbeiders waren, uit Moscou gebannen, waar zij aan den gewapenden opstand deelnamen. Onderweg hadden zij zich in ons dorp als bewakers van een tuin verhuurd, en hadden er nog geen volle maand doorgebracht. Gisteren had de eigenaar hen ontslagen, omdat zij, zoo het heette, de boeren ophitsten om den tuin te verwoesten. Zij loochenden dit lachend, en verzekerden dat zij niemand hadden opgehitst, maar slechts des avonds het dorp waren ingegaan om met hun kameraden te praten.

Beiden — vooral de best bespraakte — waren lachende lieden met zwarte oogen en witte tanden, goed te huis in de revolutionnaire literatuur, en gebruikten te pas of te onpas vreemde woorden: podium, proletariaat, sociaaldemocratie, exploitatie en dergelijke.

Ik vroeg hun wat zij gelezen hadden. De donkerste antwoordde glimlachend dat hij vele brochures had gelezen.

„En welke?"

„Verscheiden: „Grond en Vrijheid." "

Ik vroeg verder wat zij daarvan dachten.

„Wat daarin staat is alles in den haak", zeide de donkerste.

„Nu, wat is in den haak?"

„Wel, dat het onmogelijk is geworden om te leven."

„Waarom onmogelijk?"

„Waarom! Men heeft geen grond en ook geen werk; en de Regeering drukt en verworgt het volk om nul of geene reden."

En ze begonnen een verhaal te doen, waarbij zij elkander in de rede vielen, hoe Kozakken het volk geranseld hadden; hoe de politie de lieden zoo maar gevangen nam; hoe zij de woningen van menschen, die geheel onschuldig waren, bombardeerde.

Toen ik hun onder het oog bracht, dat de gewapende opstand een boosaardige en domme onderneming was geweest, glimlachte de donkerste en zeide kalmpjes: „Wij denken daar anders over."

Toen ik over de zonde van den moord, over God, begon te spreken, zagen zij elkander aan, en haalde de donkerste de schouders op.

„Wat", riep hij uit, „mag de proletariër volgens Gods wet worden geëxploiteerd? Dat was vroeger zoo, maar nu zijn wij tot het besef gekomen dat het zoo niet langer gaat...."

Ik bracht hun boeken — van overwegend godsdienstigen inhoud; zij keken naar de titels, en waren blijkbaar onbevredigd.

„Misschien bevallen ze u niet; welnu, in dat geval behoeft ge ze niet te nemen".

„Neen, waarom niet?" vroeg de donkerste, stak ze in zijn zak, en vertrok.

Hoewel ik geen kranten las, wist ik uit de gesprekken

van mijn huisgenooten, uit de brieven die ik ontving, en de berichten van bezoekers, wat er in den laatsten tijd in Rusland voorviel, en was, juist omdat ik geen kranten las, bijzonder goed op de hoogte van die in 't oog vallende verandering in de gezindheid van de maatschappij en van het volk, die in den laatsten tijd had plaats gegrepen; een verandering welke daarin bestaat dat, terwijl vroeger menigeen vele maatregelen der Regeering laakte, thans allen, op slechts enkele uitzonderingen na, het geheele regeeringsbeleid voor misdadig en wetteloos hielden, en de Regeering alleen voor alle wanordelijkheden aansprakelijk stelden. Zulk een opinie waren zoowel professoren als postbeambten, schrijvers, winkeliers, arbeiders, ja zelfs politie-agenten toegedaan. Na de ontbinding der Doema was deze stemming nog versterkt geworden. Na de elkander dagelijks opvolgende moorden, die in den laatsten tijd door de Regeering gepleegd werden, bereikte zij haar toppunt.

Dit was mij bekend. Doch het gesprek met die twee mannen had een merkwaardigen invloed op mij uitgeoefend. Als met een schok, die plotseling het bevriezende vocht in ijs verandert, was eensklaps een geheele reeks van vroeger ontvangen indrukken van gelijke soort tot stellige en vaste overtuiging geworden.

Na het gesprek met deze lieden werd het mij duidelijk dat alle misdaden, die de Regeering thans pleegt met het doel om de revolutie te onderdrukken, deze niet alleen niet onderdrukken, maar nog meer aanwakkeren; dat, indien de revolutionnaire beweging, ten gevolge van den schrik door de misdaden van de Regeering verwekt, voorloopig tot staan kan gebracht worden, deze daarom niet alleen niet vernietigd is, maar zich slechts gedurende eenigen tijd schuil houdt, om daarna op nieuw met des te grooter geweld uit te barsten; dat het ontstoken vuur zich thans in een stadium bevindt, waarin elke aanraking

den brand slechts verergert. Het werd mij duidelijk, dat er alleen een einde kan komen aan dezen afschuwelijken strijd van verdierlijkte menschen, wanneer de Regeering alle maatregelen van bedwang opschort, en zoowel van hare terechtstellingen en arrestaties, als van haar verbanningen, vervolgingen en verbodsbepalingen afziet.

Ik was vast overtuigd, dat de Regeering thans niet beter kan doen dan den revolutionnairen in alles hun zin te geven, hun toe te staan zich zoo in te richten als zij zelven het beste oordeelen. Maar ik was er even vast van overtuigd, dat zulk een voorstel mijnerzijds slechts als een bewijs van mijn volslagen krankzinnigheid zou worden beschouwd. Daarom heb ik dan ook, niettegenstaande het mij volkomen duidelijk was dat een voortzetting van de vreeselijke werkzaamheid der Regeering den toestand slechts verergeren en in geen enkel opzicht verbeteren kan, niet beproefd daarover te schrijven of te spreken.

Er was ongeveer een maand verloopen, en mijn onderstelling werd helaas meer en meer bevestigd. De terechtstellingen namen steeds toe, eveneens de moorden en plunderingen. Ik wist dit zoowel uit ontvangen berichten als door toevallige blikken, die ik af en toe in de nieuwsbladen wierp. En ik wist eveneens dat de stemming van het volk, alsook die van de geheele maatschappij, der Regeering steeds vijandiger werd. Zoo ontmoette ik onlangs op een rijtoer een jonkman die in dezelfde richting reed; hij sprong van zijn telega en kwam naar mij toe. Hij was kort gebouwd, met een kleinen, donkerblonden knevel; zijn sluw, boosaardig gelaat had een ongezonde tint; zijn blikken waren somber. Hij droeg een tot op den draad versleten wambuis en kaplaarzen; op het hoofd had hij een blauwe muts van recht oploopend fatsoen, zooals die, naar ik vernam, in den laatsten tijd door de revolutionnairen wordt gedragen.

Hij vroeg mij om boeken, klaarblijkelijk om een voorwendsel tot een gesprek te hebben.

Ik vroeg hem waar hij thuis hoorde.

Het was een boer uit een naburig dorp, vanwaar onlangs vrouwen tot mij kwamen, wier echtgenooten in de gevangenis waren geworpen.

Ik ken dit dorp goed. Ik had er de Urbariale wet ingevoerd, en heb het daar wonende, bijzonder flink gebouwde en brave volk altijd met welgevallen beschouwd. Uit dit dorp had ik buitengewoon begaafde leerlingen op mijn school.*)

Ik ondervroeg hem aangaande de boeren, die in de gevangenis zaten. Hij verhaalde mij met dezelfde, allen twijfel uitsluitende zekerheid, die ik in den laatsten tijd overal heb waargenomen, dat de Regeering alleen de schuld van alles is. Hij verhaalde mij, dat men volkomen onschuldige lieden gevat, geranseld en in hechtenis genomen had.

Het kostte mij veel moeite van hem te weten te komen waarvan deze lieden werden beschuldigd.

Het bleek dat het redenaars waren, die vergaderingen belegden, waar de noodzakelijkheid van grondonteigening besproken werd.

Ik zeide dat een gelijk recht van allen op den grond zich slechts dan kon doen gelden, wanneer de grond geheel en al opgehouden had iemands eigendom te zijn, niet echter door onteigening of eenige andere gewelddadige maatregelen.

Hij was het niet met mij eens.

„Waarom?" vroeg hij, „als men zich maar organiseert."

„Wat bedoelt ge met organiseeren?"

„Dat zal later wel blijken."

„Misschien weer tot een gewapenden opstand?"

---

*) Leo Tolstoi stichtte in vroeger jaren een school voor het volk, waar hij zijn eigen vrijzinnige, paedagogische grondbeginselen ingang trachtte te doen vinden.

„Dat is een treurige noodzakelijkheid.”

Ik zeide hem, wat ik altijd in dergelijke gevallen zeg, dat men het kwade niet door het kwade kan overwinnen — maar slechts door niet deel te nemen aan geweld.

„Maar het is immers onmogelijk geworden om te leven; men krijgt geen werk, men heeft geen land. Waar moet men dan heen?” merkte hij op en keek mij toornig aan.

„Ik kon uw grootvader zijn,” zeide ik, „en ik wil niet met u twisten; één ding echter wil ik u, als een jonkman die pas het leven aanvangt, toch zeggen: indien wat de Regeering doet slecht is, dan is wat gij voornemens zijt te doen evenzeer slecht. Als een jonkman, die zich nog kan ontwikkelen, behoort gij u één ding tot plicht te stellen: oprecht te leven, geen zonden te begaan, in niets tegen Gods wet te handelen.”

Hij schudde ontevreden het hoofd.

„Elk heeft zijn eigen God; millioenen menschen — millioenen Goden.”

„Toch,” zeide ik, „zou ik u raden, om niet voort te gaan u met de revolutie in te laten.”

„Maar wat dan te doen? Men kan toch niet verdragen en maar weer verdragen,” antwoordde hij. „Wat moet men doen?”

Ik bemerkte dat ons gesprek tot niets zou leiden, en wilde doorrijden; maar hij hield mij tegen.

„Kunt u mij niet helpen om op een courant te abonneeren?” vroeg hij.

Ik weigerde, en reed met een bezwaard gemoed verder.

Dat was nu niet een arbeider zonder werk, zooals er tegenwoordig duizenden in Rusland rondloopen, maar een boer, een landbouwer uit het dorp.

Bij mijn terugkomst vond ik mijn huisgenooten in een gedrukte stemming. Zij hadden de pas ontvangen krant gelezen (het was de 6e October).

„Twee-en-twintig terechtstellingen weer. Het is verschrikkelijk," sprak mijn dochter.

„Niet alleen verschrikkelijk, maar ook onzinnig," riep ik uit.

„Wat moet men dan doen? Men kan hen toch niet ongestraft laten moorden en plunderen," merkte iemand op, gelijk dit steeds in zulke gevallen wordt gezegd, en ik zoo vele malen heb gehoord.

De woorden: Wat moet men doen? waren dezelfde die door de twee mannen uit den tuin, alsook door dien revolutionnairen boer van zooeven waren gebezigd.

„Men kan toch maar niet stilzwijgend de waanzinnige gruweldaden verduren van een Regeering, die den Staat en het volk ten verderve voert. Wij verafschuwen de maatregelen die wij moeten aanwenden, maar wat moet men doen?" zeggen de revolutionnairen van hun kant.

„Men kan toch niet toelaten, dat sommige lieden, die zich als ordestichters opwerpen, zich de macht toeëigenen, en het Russische volk naar eigen goeddunken leiden, het demoraliseeren en ten verderve voeren! Natuurlijk zijn de voorloopig genomen maatregelen gestreng — maar wat moet men doen?" zeggen de conservatieven van hun kant.

En ik herinnerde mij onder de mij van nabij bekende personen sommigen die revolutionnair, anderen die conservatief waren, alsook den zooeven vermelden boer, en de ongelukkige revolutionnairen die bommen laten maken of zelf vervaardigen, die moorden en plunderen, ook die niet minder ongelukkige verdoolde lieden die veldgerichten toestaan, instellen of presideeren, die menschen laten doodschieten en ophangen, en daarbij zichzelf en anderen wijs maken dat zij doen wat gedaan moet worden; en hoe dezen, zoowel als genen, steeds dezelfde woorden herhalen: „Wat moet men dan doen?"

Inderdaad, wat moet men doen? zeggen dezen zoo-

wel als genen; zeggen het echter niet in den zin van de vraag: wat moet ik doen? maar in dien zin, dat allen er nog veel slechter aan toe zouden zijn, indien zij ophielden te doen wat zij doen.

En allen zijn zoodanig gewoon geraakt aan deze zonderlinge vraag, die zoowel de verklaring als de rechtvaardiging van de verschrikkelijkste en onzedelijkste handelingen in zich sluit, dat het in niemand opkomt zich af te vragen: „Wie zijt gij dan, dat gij vraagt: wat te doen? Wie zijt gij dan, dat gij u geroepen acht het lot van anderen te regelen door middel van daden, welke door alle menschen, ja ook door uzelf als afschuwelijk en misdadig worden beschouwd? Hoe weet ge, dat hetgeen gij wenscht te veranderen of in zijn bestaanden vorm te behouden, juist zóó moet worden veranderd als u goed schijnt, of moet blijven bestaan, zooals het vroeger was? Gij weet toch dat er velen zijn, juist zulke menschen zooals gij, die voor slecht en schadelijk houden, wat gij goed en nuttig acht. En hoe weet gij, dat wat gij doet de door u verwachte gevolgen zal hebben, daar gij het toch onmogelijk weten kunt, omdat daden, vooral die waarbij het leven van gansche natiën op het spel staat, meestal tot uitkomsten leiden, die geheel tegenovergesteld zijn aan die tot welker doeleinde zij ondernomen werden? En bovenal, welk recht hebt gij om daden te verrichten, die tegen Gods wet indruischen, in geval gij Hem erkent, of — zij het slechts — tegen de door de gansche wereld erkende zedewetten gekant zijn, in geval gij niets buiten deze erkent? Op grond van welk recht gelooft gij u ontheven van deze allereenvoudigste en ontwijfelbaar algemeen menschelijke wetten, die noch met uw revolutionnaire, noch met uw zedelijke oogmerken vereenigbaar zijn?

Stelt gij echter de vraag: Wat te doen? werkelijk als vraag en niet als een rechtvaardiging, en stelt gij haar, zooals zij behoort gesteld te worden, op zich zelve, dan

volgt daarop het allereenvoudigste en allerduidelijkste antwoord als vanzelf. Het bestaat daarin: dat gij niet te doen hebt, wat gij als Czaar, minister, soldaat of voorzitter van dit of dat revolutionnaire comité, of als lid eener tot strijd georganiseerde partij uw plicht acht, maar wat met uw menschelijke natuur overeenkomt, wat die Kracht van u verlangt, welke u, ten dienste van haar bepaalde doeleinden, een duidelijke, vaste wet schonk, die in uw binnenste, evenals in dat van alle menschen, staat geschreven.

En op de vraag: Wat te doen? behoeft men slechts te antwoorden, dat een ieder steeds behoort te doen, wat God ten allen tijde van een iegelijk verlangt; dan zal die verderfelijke nevel onmiddellijk opklaren, waardoor de verdoolde menschen zich inbeelden, dat, om de eene of andere reden, zij alleen — onder millioenen bijna altijd de meest verdwaalden, het verst van den waren levensweg afgewekenen — dat juist zij de geroepenen zouden zijn om over het lot van millioenen te beschikken, en voor het vermeende heil dezer millioenen daden te verrichten, die aan deze zelfde millioenen niet slechts een voorgewend, maar inderdaad een zeer wezenlijk onheil berokkenen.

Er bestaat een algemeene, door alle redelijke lieden erkende wet, die zoowel door de overlevering als door alle godsdiensten van alle volkeren, door de ware wetenschap als door het geweten van een ieder wordt bevestigd. Deze wet bestaat daarin, dat alle menschen ter vervulling van hun roeping, alsook tot het doel der bereiking van het hoogste goed elkander behulpzaam zijn, elkander liefhebben, in geen geval een aanslag op de vrijheid en het leven van anderen mogen ondernemen. Nu zijn er echter menschen die zich verschillende rollen toedeelen: dezen houden zich voor koningen, ministers, soldaten; genen voor leden van comité's en vereenigingen — en deze lieden denken zich zoodanig in hunne rollen in, dat zij,

hun werkelijken toestand vergetend, elkander wijsmaken, dat men zich volstrekt niet aan deze, den menschen ingeschapen wet behoeft te houden, omdat zich gevallen voordoen, waar men in strijd daarmede kan en moet handelen, en dat zulke afwijkingen van de eeuwige wet meer tot heil van de enkelen, alsook van de menschelijke samenleving bijdragen, dan het opvolgen van deze verstandigste, hoogste, allen menschen ingeschapen wet.

De arbeiders van een groote, ingewikkelde fabriek hebben van hun meesterknecht een duidelijke en door hen zelven erkende opdracht ontvangen, wat zij te doen en te laten hebben, om de fabriek goed aan den gang te houden en hun eigen voordeel te bevorderen. Nu komen er echter lieden, die volstrekt geen begrip van het gecompliceerde raderwerk der fabriek hebben, en dezen verzekeren de arbeiders dat zij moeten ophouden te doen, wat hun leidsman voorschrijft, dat zij veeleer juist het tegenovergestelde moeten verrichten, opdat alles in de fabriek geregeld loope, en de arbeiders er het meeste voordeel van trekken.

Doen nu de lieden die in geen enkel opzicht in staat zijn om al de gevolgen, welke uit de gemeenschappelijke werkzaamheid van het menschdom voortvloeien, te begrijpen, niet precies hetzelfde? Niet alleen gehoorzamen zij geenszins aan de algemeen erkende, eeuwige wetten, maar doen deze rechtstreeks en welbewust geweld aan door het nastreven van kleingeestige doeleinden, welke velen hunner (gewoonlijk de meest verdoolden) zich voorstellen, terwijl zij zich inbeelden (niettegenstaande anderen zich precies het tegenovergestelde inbeelden), dat zij daardoor veel heilzamer uitkomsten zullen bereiken, dan die welke door het nakomen van de allen menschen ingeschapen, met de menschelijke natuur overeenstemmende wet kunnen worden bereikt.

Ik weet dat dit eenvoudige en duidelijke antwoord aan hen, die van de rechtmatigheid der rollen, welke zij op

zich genomen hebben, doordrongen zijn, abstract en onpractisch voorkomt. Zulke lieden houden een antwoord voor practisch, dat daarin bestaat, dat menschen die toch niets van de gevolgen hunner daden kunnen weten; die niet kunnen weten of zij het volgende uur nog zullen leven; die zeer goed weten dat moord en elke daad van geweld slecht is, onder voorwendsel van de verwezenlijking van een ingebeeld toekomstig heil voor andere menschen, toch zoo moeten handelen, alsof zij stellig wisten welke gevolgen hun daden zullen hebben, en alsof zij in het geheel niet wisten, dat het misdadig is om menschen te dooden en te martelen, alsof zij wisten dat deze of gene monarchie, deze of gene constitutie de noodzakelijke is.

Dit zal het geval zijn met vele menschen, die het heldere besef van hun menschenwaarde en roeping verloren hebben; maar de overgroote meerderheid der menschen, die van al de thans plaatsgrijpende gruwelen en misdaden te lijden hebben, zal, geloof ik, het verschrikkelijke zelfbedrog, waaronder dergelijke lieden tegenwoordig gebukt gaan, eindelijk begrijpen, en zich, dit bedrog erkennend, voor goed van de onzinnigheid en het misdadige, dat zoowel in deelname aan de heerschappij van het geweld, als in de onderwerping daaraan bestaat, losmaken. Indien alle menschen slechts wilden begrijpen, dat een ieder altoos maar één ding te doen heeft: dat te volbrengen, wat het grondbeginsel der wereld van hem eischt, welks vorderingen een iegelijk, die zijn verstand en geweten niet verloren heeft, moet erkennen, wanneer hij al zijn posten: minister, ambtenaar, voorzitter en lid van allerlei strijdende en niet strijdende partijen vergeet, dan zouden al die verschrikkingen en al dat leed, waaronder het menschelijk leven, en tegenwoordig vooral het leven der Russen gebukt gaat, niet slechts ophouden, maar zou het Godsrijk op aarde gekomen zijn.

En indien ook slechts een gedeelte der menschen zoo handelde, dan zou het kwade op aarde des te sterker verminderen naarmate er meer dergelijke menschen waren; het Godsrijk echter, waarnaar alle menschenharten onophoudelijk streven, zich in dezelfde mate verwezenlijken.

Beroep op de Russen.

Op de Regeering, de Revolutionnairen en het Volk.

I.

Beroep op de Regeering.

(Onder Regeering versta ik de menschen die, gebruik makend van het bestaande gezag, de vigeerende wetten veranderen en ten uitvoer brengen kunnen. In Rusland waren zulke menschen tot op heden, en gaan voort het te zijn: de Czaar, de ministers en de hoogste raadslieden.)

Het openlijk verkondigde grondbeginsel van iedere staatsmacht is één en hetzelfde: het welzijn van het volk waarover zij gezag uitoefent te dienen.

Maar wat doet gij tegenwoordig, gij regeerders van Rusland?

Gij strijdt tegen de revolutionnairen met listen en uitvluchten, en, wat nog erger is, met een wreedheid, welke even slecht, ja slechter is dan die waarmede dezen u bevechten. Maar altijd zal van twee strijdende partijen niet

die overwinnen, welke doortrapter, sluwer, of boosaardiger en wreeder is, maar die welke het dichtst bij het doel staat dat het menschdom tegemoet streeft.

Of nu de revolutionnairen zich de doeleinden, waarnaar zij streven, juist of onjuist voorstellen, toch streven zij naar de eene of andere nieuwe levensinrichting; gij echter hebt slechts één verlangen: de voordeelige positie, waarin gij u bevindt, te behouden. Daarom kunt gij tegen de revolutie geen stand houden met uw banier der autocratie — al is deze ook constitutioneel opgetooid —, en met het verdorven Christendom, ondanks een patriarchaat en allerlei mystieke uitleggingen. Dat alles heeft zijn tijd gehad en kan niet meer dienen. Uw heil ligt niet in de eene of andere Doema met dit of dat kiesstelsel, en in 't geheel niet in mitrailleuses en terechtstellingen, maar hierin: dat gij uw zonde voor het volk belijdt, er boete voor doet en tracht ze goed te maken, zoolang gij nog in de gelegenheid zijt. Geeft het volk hooger en waarachtiger idealen van gerechtigheid, goedheid en waarheid dan uw tegenstanders aanbieden! Houdt den menschen zulk een ideaal voor, en doet dat niet slechts met het doel om u zelven te redden, maar wijdt u ernstig en oprecht aan zijn verwezenlijking, en gij zult niet alleen u zelven, maar ook geheel Rusland van de gruwelen, die reeds plaats grepen en nog te wachten staan, bevrijden.

Zulk een ideaal behoeft gij niet eerst uit te vinden; want het is van oudsher het ideaal van het Russische volk, en bestaat in het herstel van het natuurlijke en wettige recht, niet slechts van de boeren, maar van het geheele volk op zijn land.

Dit ideaal komt lieden, die niet gewend zijn om zelfstandig te denken, onbereikbaar voor, want het is geen herhaling van wat in Europa en Azië reeds verwezenlijkt is. Maar juist omdat dit ideaal nog nergens is bereikt, is

het een waar ideaal van onzen tijd, en bovendien het meest nabijliggende, dat, eerder dan in andere landen, juist tegenwoordig in Rusland kan en moet worden verwezenlijkt. Wischt uw zonde uit door een goede daad; tracht, zoo lang gij daartoe de macht bezit, het oude hemeltergende, gruwelijke onrecht van privaat grondbezit, dat zoo diep door het landbouwende volk wordt gevoeld, en waaronder het zoo vreeselijk lijdt, af te schaffen — en gij zult de besten, de zoogenaamde intellectueelen op uw zijde hebben. Gij zult den steun erlangen van alle oprechte constitutioneelen, die niet kunnen nalaten in te zien dat het volk, alvorens in zijn geheel tot de stembus te worden opgeroepen, van de grondslavernij, waarin het leeft, moet bevrijd worden. Ook de socialisten zullen zich bij u moeten aansluiten, omdat het ideaal dat zij zich voorstellen — het gemeenschappelijk maken der voortbrengingsmiddelen — in de eerste plaats door het gemeenschappelijk maken van het voornaamste voortbrengingsmiddel van den arbeid: grond en bodem, wordt bereikt. Ook de revolutionnairen zullen zich aan uw zijde scharen, omdat die omwenteling, welke gij door de onttrekking van den grond aan het privaatbezit in het leven zult roepen, de verwezenlijking van een der hoofdpunten van hun programma uitmaakt. Bovenal zal met u zijn dat honderd millioen tellende Russische volk, dat eenig en alleen de ware Russische natie vormt.

Doet slechts wat gij verplicht zijt te doen, terwijl gij de regeeringsambten bekleedt, en stelt u, zoolang het nog tijd is, de verwezenlijking van het waarachtige volksheil tot taak, en gij zult, in plaats van dat gevoel van angst en verbittering, dat gij nu ondervindt, de vreugde van een innige toenadering tot, en overeenstemming met de honderd millioenen van het Russische volk genieten; gij zult het gevoel van liefde en dankbaarheid van dit zachtmoedige volk leeren kennen, dat u uwe zonden niet verwijten,

maar u liefhebben zal voor den goeden dienst, dien gij het bewijst, evenzeer als het thans hen en hem liefheeft, die het van de lijfeigenschap hebben bevrijd.

Bedenkt dat gij niet zijt koningen, ministers, senatoren en stedehouders, maar m e n s c h e n; en zoodra gij dat hebt gedaan zult gij, in plaats van smart, vertwijfeling en angst, de vreugde smaken, welke vergiffenis en liefde verschaffen.

Ter bereiking van dit doel moet gij uw werk echter niet slechts uiterlijk en als een redmiddel, maar oprecht, ernstig en met al uw zielskracht aanvatten, en gij zult zien hoeveel begeesterde, schrandere en eendrachtige werkzaamheid de beste lagen der samenleving zullen ontwikkelen, wanneer zij de besten uit alle standen kiezen en hen, die thans wanorde in Rusland veroorzaken, laten vallen, zoodat zij alle beteekenis verliezen. Doet dat, en al de vreeselijke dierlijke instincten van wraak, boosaardigheid, hebzucht, nijd, zucht naar eer en roem, bovenal ook de onwetendheid, die thans aan de oppervlakte komen en het Russische volk verpesten, verontrusten en kwellen — waarvan gij de schuld draagt — zullen verdwijnen.

Inderdaad voor u, regeerders, staan er slechts twee wegen open: een broedermoordende slachting met al de verschrikkingen der revolutie, en niettemin een onvermijdelijke, schandelijke ondergang, of — de vreedzame voldoening aan de eeuwige en rechtmatige vordering van het gansche volk, een wegwijzing tevens voor andere christelijke natiën, en de mogelijkheid om die ongerechtigheid, waaronder de menschen zoo lang en zoo vreeselijk geleden hebben, op te heffen.

En al moge nu de vorm der maatschappelijke organisatie, waaraan gij uw macht ontleent, haar levenskracht verloren hebben of niet, gebruikt ze, zoolang gij ze uitoefent, niet om het kwaad dat gij gesticht, en den haat

dien gij verwekt hebt, te vertienvoudigen, maar om een groot en goed werk niet slechts voor uw eigen volk, maar ook voor de geheele wereld te volbrengen. Heeft echter deze vorm zijn recht van bestaan verloren, — welnu, moge dan uw laatste daad een daad zijn van goedheid en waarheid, en niet een daad van leugen en wreedheid!

II.

Beroep op de Revolutionnairen.

(Onder Revolutionnairen versta ik die menschen, van de vreedzaamste constitutioneelen tot de meest gewelddadige revolutionnairen, die de bestaande Regeering door een andere, anders ingerichte en door andere lieden saamgestelde, wenschen te vervangen.)

Revolutionnairen van allerhande kleur en naam, gij beschouwt de bestaande Regeering als schadelijk, en gij tracht op verschillende wijze — door het oproepen tot vergaderingen, die de Regeering al of niet toelaat; door wetsontwerpen; door het openbaar maken van geschriften; door openbare redevoeringen, of door stakingen, betoogingen en ten slotte, als natuurlijk en onvermijdelijk gevolg van al deze bemoeiingen, door moord, terechtstellingen, gewapenden opstand — de bestaande macht door een andere te vervangen.

Ofschoon gij allen onder elkander over den aard dezer nieuwe macht van meening verschilt, laat gij u toch, ten einde de door elk uwer partijen voorgestelde inrichtingen door te voeren, door geen misdaden als moord, explosies, terechtstellingen, burgeroorlog terughouden.

Gij kunt geen woorden vinden verachtelijk genoeg om uw doemvonnis over de regeerende personen, die u bestrijden, uit te spreken. Maar alle gruweldaden, door de regeerende personen in hun strijd tegen u begaan, worden in hun oogen daardoor gerechtvaardigd, dat zij allen, van den Czaar tot den minsten politieagent, in den onbegrensden eerbied voor de ingewortelde, door ouderdom en overlevering geheiligde orde van zaken opgevoed, volkomen overtuigd zijn dat zij, deze orde van zaken beschermend, juist doen wat millioenen menschen, die de wettigheid der bestaande orde en het goed recht hunner positie erkennen, van hen verlangen; zoodat de zedelijke verantwoordelijkheid voor hun gruweldaden niet op hen alleen valt, maar zich over een menigte personen verdeelt. Gij echter, lieden uit de meest verschillende standen en beroepen: artsen, leeraars, technologen, studenten, spoorwegbeambten, arbeiders, advocaten, kooplieden, grondbezitters, die tot heden uw bijzondere bezigheden hebt verricht, welke niets met het staatsbestuur gemeen hebben; gij, die door niemand dan uzelven geroepen en erkend zijt — gij hebt eensklaps en met volle zekerheid uitgevonden welke staatsregeling Rusland thans noodig heeft, en gij neemt krachtens de aan te brengen verbetering, welke ieder uwer op zijn eigen wijze opvat, alleen de geheele verantwoordelijkheid op u voor de gruweldaden, welke gij pleegt door het werpen van bommen, vernielen, moorden en terechtstellen.

Duizenden menschen zijn gedood, alle Russen zijn in vertwijfeling en woede ontstoken, zijn verdierlijkt. En waarom dat alles? Omdat onder een kleine groep lieden — nauwlijks een tienduizendste van de geheele bevolking — eenigen besloten hebben dat, tot bevordering van de beste inrichting van het Russische Rijk, het in stand blijven van die Doema, welke in den laatsten tijd vergaderde, vereischt wordt; anderen daarentegen dat een Doema

met algemeen, geheim, gelijk stemrecht enz.; nog anderen dat een republiek, en weer anderen dat niet een gewone, maar een socialistische republiek noodig is. En op grond hiervan lokt gij tot den burgeroorlog uit.

Gij doet dat voor het volk, zegt gij; het heil van het volk is daarbij uw hoofddoel. Maar het honderd millioen tellende volk, waarvoor gij dat doet, vraagt er u toch niet om, en heeft al wat gij met zulke vreeselijke middelen tracht te bereiken volstrekt niet noodig. Het volk heeft u geen van allen noodig, en heeft u steeds beschouwd, beschouwt u en kan u niet anders beschouwen dan als onnutte broodeters, die het op de eene of andere wijze van de vruchten van zijnen arbeid berooven en het leven moeilijk maken. Vormt u slechts een duidelijke voorstelling van deze honderd millioen groote Russische landelijke bevolking, die, streng genomen, alleen het lichaam van het Russische volk uitmaakt, en leert begrijpen, dat gij allen — professoren, fabrieksarbeiders, artsen, werktuigkundigen, dagbladschrijvers, studenten, grondbezitters, vrouwelijke studenten, veeartsen, kooplieden, advocaten, spoorwegbeambten — gij allen, die u zoo om zijn heil bekommert slechts schadelijke parasieten op dit lichaam zijt, welks sappen gij uitzuigt, totdat gij zelven met dat lichaam aan verrotting en verderf ten prooi valt.

Maakt u slechts een levendige voorstelling van deze millioenen aldoor geduldig arbeidende en al uw onnatuurlijk, kunstmatig leven op de schouders torschende menschen, en past al de hervormingen waarnaar gij streeft op die menschen toe, en gij zult zien hoe vreemd dat alles, wat gij tot zijn heil nastreeft, aan dit volk is. Het volk heeft andere vraagstukken op te lossen; het ziet veel dieper wat zijn naastbijliggend doel is; het geeft aan de erkenning van deze zijn bestemming geen uitdrukking in dagbladartikels, maar in het geheele leven van zijn honderd millioen menschen.

Maar neen, gij kunt dat niet begrijpen; gij zijt vast overtuigd dat dit ruwe volk geen eigen grondbeginsel heeft, en dat het een groot geluk is, wanneer gij 't het laatste artikeltje, dat gij gelezen hebt, aan 't verstand brengt, en tot even deerniswekkende, hulpelooze en gedemoraliseerde wezens, als gij zelven zijt, omschept.

Gij zegt dat gij rechtmatige levensvoorwaarden wenscht; toch kunt gij slechts in een verkeerd en onbillijk ingerichte samenleving uw bestaan ophouden. Bij het in werking treden van een waarachtig rechtvaardige levensregeling, waarbij voor menschen, die vreemden arbeid benuttigen, geen plaats meer is, moet gij allen, grondeigenaars, kooplieden, professoren, advocaten, leeraars, alsook gij, fabrieksarbeiders, fabrikanten, technici, vervaardigers van kanonnen, sterken drank, tabak, spiegels, fluweel enz. — allen te zamen met het regeeringspersoneel van honger omkomen.

Niet alleen hebt gij geen behoefte aan een waarlijk rechtvaardige levensinrichting, maar niets kan gevaarlijker voor u zijn dan een levensregeling, waarbij alle menschen op gelijke wijze een voor alle menschen nuttigen arbeid moeten verrichten.

Maakt slechts een einde aan uw zelfbedrog, en onderzoekt eerlijk de plaats die gij onder het Russische volk inneemt, opdat het u duidelijk worde, dat uw strijd tegen de Regeering een strijd van twee parasieten op een gezond lichaam is, en dat beide strijdende partijen even schadelijk voor het volk zijn. Spreekt daarom van *uwe* belangen, maar niet van die van het volk; liegt niet terwijl gij over dat volk spreekt, en laat het met rust. Strijdt tegen de Regeering, als gij u daarvan niet kunt onthouden, maar weet dat gij voor u zelven en niet voor het volk strijdt, en dat er in dezen gewelddadigen strijd niet alleen niets goeds of edels ligt, maar dat het een zeer onverstandige, schadelijke en bovenal onzedelijke strijd is.

Uw ijveren heeft, volgens uw zeggen, de verbetering der algemeene verhoudingen van het menschdom ten doel. Voordat echter de toestand der menschen beter kan worden, moeten zij zelven beter worden. Dit is een gevolgtrekking soortgelijk aan deze, dat, om een ketel water te verwarmen, alle daarin vervatte droppels een hoogeren warmtegraad moeten bereiken. Opdat de menschen beter worden, is het noodig dat zij steeds meer aandacht wijden aan zich zelven en hun innerlijk leven. De uitwendige sociale werkzaamheid echter, in 't bijzonder de sociale strijd, trekt steeds de aandacht der menschen van het innerlijke leven af, en demoraliseert hen daarom ontegenzeggelijk, drukt het peil der sociale zedelijkheid naar omlaag, zooals dat overal het geval is geweest, en zooals wij het tegenwoordig op in het oog vallende wijze in Rusland kunnen waarnemen. Het zinken van het peil der maatschappelijke zedelijkheid heeft echter ten gevolge, dat de onzedelijkste elementen der samenleving steeds meer naar boven komen, en er dus een onzedelijke openbare meening ontstaat, die misdaad, plundering, losbandigheid en moord toelaat, ja deze zelfs billijkt. En er vormt zich een *circulus vitiosus* in het leven : de door den socialen strijd te voorschijn geroepen slechtste elementen der samenleving wijden zich ijverig aan een sociale actie, die met hun laag peil van zedelijkheid overeenkomt, maar deze werkzaamheid zelve trekt wederom de slechtste elementen der samenleving aan. En zoo zinkt de zedelijkheid steeds dieper, en de onzedelijkste lieden, als bijv. een Danton, Marat, Napoleon, Talleyrand e. d. worden de helden van den dag, zoodat de deelname aan de sociale beweging en aan den socialen strijd niet alleen geen verhevene, nuttige, goede daad is, zooals zij, die zich in dezen strijd mengen, plegen te denken en te zeggen, maar daarentegen ongetwijfeld een onverstandige en onzedelijke handeling.

Bedenkt dat vooral, gij jongelieden, die nog niet in den slijmerigen poel van politieke werkzaamheid verzonken zijt, ontrukt u aan de vreeselijke hypnose die u bevangen heeft, scheurt u los van den leugen van een vermeenden dienst aan het volk, in welks naam gij alles voor geoorloofd houdt; denkt bovenal aan die edeler eigenschappen uwer ziel, die van u noch rechtstreeksche, geheime of andere verkiezingen, noch gewapenden opstand of constitueerende nationale vergaderingen, en dergelijke domheden en wreedheden verlangt, maar slechts dit: dat gij een oprecht en waar leven leidt.

Ten einde echter een oprecht en waar leven te leiden moogt gij u zelven vooral niet bedriegen, moogt gij niet denken dat, wanneer ge u aan uw kleinzielige hartstochten — zucht naar eer en roem, naijver, snoeverij, de begeerte om aan de overmaat uwer krachten den vrijen loop te laten — overgeeft, of den wensch koestert om uw persoonlijke positie te verbeteren, gij daarmede het volk dient; maar gij moet tot u zelven inkeeren en trachten uw gebreken te verbeteren en zelven beter te worden. Wilt gij echter over het maatschappelijk leven denken, denkt dan vooral aan uw tekortkomingen tegenover het volk, en tracht zijn arbeid zoo min mogelijk tot eigen voordeel aan te wenden, en, indien gij het al niet behulpzaam kunt zijn, het in geen geval in moeilijkheden en verwikkelingen te brengen; niet die vreeselijke misdaden te begaan, zooals velen onder u doen, die het volk om den tuin leiden, opruien, tot plundering en opstand aanzetten; dat alles eindigt immers slechts in grooter lijden en dieper slavernij van dat zelfde volk!

De verwarde en moeilijke toestanden, waaronder wij tegenwoordig in Rusland leven, vorderen van u thans geen dagbladartikels, geen redevoeringen in vergaderingen, geen met geladen revolvers rondslenteren langs de straten, geen sluiksche opruiingen van de boeren, waarbij gij u menig-

maal aan alle verantwoordelijkheid onttrekt, maar een rondborstig, streng optreden tegen u zelven, tegen uw eigen leven, het leven dat eenig en alleen in onze macht is, en welks veredeling alleen den algemeenen toestand van het menschdom verbeteren kan.

III.

Beroep op het Volk.

(Onder Volk versta ik het gezamenlijke Russische volk, voornamelijk echter het arbeidende, landbouwende volk, op welks arbeid het leven van alle anderen berust.)

Russische arbeiders, meer in 't bijzonder gij landbouwers, boeren, gij bevindt u thans in Rusland in een buitengewoon moeilijken toestand. Hoe zwaar gij het ook hadt met weinig land, hooge belasting, inkomende rechten en oorlogen door de Regeering uitgelokt, tot heden hebt gij in het geloof aan den Czaar geleefd, in het vertrouwen, dat men zonder zijn macht niet kan leven, en gij hebt u ootmoedig aan de Regeering onderworpen.

Hoe slecht de Czarenregeering u ook bestuurde, gij hebt u ootmoedig onderworpen, zoolang zij de eenige was. Maar nu, nadat een gedeelte van het volk in opstand is gekomen en opgehouden heeft aan de regeering van den Czaar te gehoorzamen, haar begon te bestrijden, nu er op vele plaatsen twee regeeringen ontstaan zijn, in plaats van ééne, en elk van beide gehoorzaamheid eischt, nu kunt gij u niet langer, evenals vroeger, ootmoedig onderwerpen, zonder te onderzoeken of de Regeering u ten

goede of ten kwade leidt, maar moet gij kiezen welke van beide gij hebt te gehoorzamen. Wat zult gij nu doen? Niet de myriaden arbeiders, die in de steden rondloopen, en zich voortdurend verplaatsen; maar gij, het werkelijke, groote, honderd millioen tellende, akkerbouwende Volk!

De oude Czarenregeering zegt tot u: „Luistert niet naar de oproerlingen; zij beloven u veel, doch zullen u misleiden. Blijft mij getrouw, en ik zal al uw nooden lenigen."

De oproerlingen zeggen tot u: „Gelooft de Czarenregeering niet; zooals zij u steeds gemarteld heeft, zal zij voortgaan u te martelen. Sluit u bij ons aan, helpt ons, en wij zullen u een regeering geven, gelijk aan die der meest vrije staten. Gij zult dan zelf uw ambtenaren kiezen, uzelf regeeren en zelf uw misstanden te verbeteren."

Wat zult gij doen?

De oude Regeering ondersteunen? Maar de oude Regeering heeft reeds zoolang beloofd u uit uw ellende op te heffen, en niet alleen heeft zij dit niet gedaan, maar doet de ergste misstanden nog toenemen: de ellende van grondbezit, belasting en militairisme.

U aansluiten bij de oproerlingen? Dezen beloven u een even goede regeering als er in de meest vrije landen bestaat. Maar overal waar zulke uit verkiezingen voortkomende regeeringen bestaan, als bijv. in de Fransche en Amerikaansche republieken, wordt, evenals bij ons, niets aan de groote nationale misstanden verbeterd; overal bevindt zich, evenals bij ons, en meer nog dan bij ons, de grond in de handen der rijken; overal wordt het volk, evenals bij ons, ongevraagd met belastingen en tolrechten overladen, ook worden overal, evenals bij ons, zonder het volk er in te kennen, legers onderhouden, oorlogen verklaard en gevoerd, zoodra de machthebbenden het voor hun belang noodig achten. Bovendien heeft zich hier nog geen nieuwe regeering gevestigd, en men weet nog niet van welken aard zij zijn zal.

Maar niet alleen dat het u geen voordeelen aanbiedt u bij deze of gene regeering aan te sluiten: gij kunt het voor God en uw geweten niet verantwoorden. De oude Regeering bijstaan beteekent hetzelfde te doen, wat in den laatsten tijd in Odessa, Sebastopol, Kjew, Riga, Moscou en den Caucasus is geschied; beteekent: in de gevangenis werpen, moorden, ophangen, levend verbranden, terechtstellen, op de straat neerschieten, kinderen en vrouwen dooden. Zich bij de revolutionnairen aansluiten beteekent hetzelfde te doen: menschen dooden, bommen werpen, brandstichten, plunderen, tegen de soldaten vechten, ter dood veroordeelen, ophangen.

Daarom kunt en moet gij thans, arbeidend christelijk volk, nu de Czarenregeering u tot een strijd tegen uw broeders oproept, en de revolutionnairen u tot hetzelfde trachten over te halen, niet langer ter wille van uw voordeel, maar voor God en uw geweten, slechts dit doen: u noch bij de oude noch bij de nieuwe regeering aansluiten, en noch de eene noch de andere in haar onchristelijke handelingen ondersteunen.

Zich onthouden van medeplichtigheid aan de daden der oude Regeering beteekent echter: niet bij het leger, niet bij de politie dienen; geen desjatsky-*) en nachtwachtdienst verrichten; aan geen rijksinstellingen, gemeenten, landsvertegenwoordigingen, vergaderingen en Doema's uw medewerking verleenen. Geen deelnemen aan de daden der revolutionnairen beteekent echter: geen vergaderingen beleggen, geen vereenigingen vormen, geen stakingen veroorzaken; geen brand stichten, geen vreemde woningen binnendringen, zich bij geen gewapenden opstand aansluiten.

Gij bevindt u tegenover twee elkander vijandig gezinde

---

*) „Desjatsky" is een helper of dienaar van een dorpsschout.

regeeringen, en beide zetten u aan tot slechte, onchristelijke handelingen. Wat kunt gij dus anders doen dan u verre houden van iedere regeering?

Men beweert dat het moeilijk, zoo niet onmogelijk is zonder een regeering te leven. Gij Russische arbeiders, bovenal gij landbouwers, weet echter dat, wanneer gij in uw dorpen een vreedzaam en arbeidzaam leven leidt, met gelijke rechten op den grond, wanneer gij zelven uwe gemeente aangelegenheden in den Mir *) regelt, dat gij dan hoegenaamd geen regeering noodig hebt.

De Regeering heeft u noodig, maar gij landbouwers hebt de Regeering niet noodig. Daarom handelt gij goed en verstandig, wanneer gij u in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden, onder welke het even slecht is zich bij de eene of de andere regeering aan te sluiten, aan geen enkele onderwerpt.

Als dit plaats grijpt met betrekking tot de landelijke bevolking, wat moeten dan de arbeiders in de fabrieken en werkplaatsen doen, die in vele streken talrijker zijn dan de landbouwers, en wier leven geheel in de macht der Regeering staat?

Precies hetzelfde als de arbeiders op het land: geen regeering gehoorzamen, en al hun krachten inspannen om tot het landleven terug te keeren.

Gij, in de steden wonende arbeiders, behoeft slechts, evenals de landlieden, op te houden met de Regeering te gehoorzamen, haar te dienen, en er zal een einde komen aan de macht der Regeering, en met de vernietiging van deze macht zullen ook vanzelf die toestanden van slavernij, waarin gij verkeert, opgeheven worden, aangezien deze slechts door de gewelddadige macht der Regeering in stand worden gehouden. Gij zelven echter levert deze gewelddadige macht. Het is alleen deze macht die in- en

*) „Mir" is de Russische Gemeenteraad.

uitgaande rechten heft, die de voorwerpen, in eigen land geproduceerd, belast; alleen deze macht is het, die wetten uitvaardigt om monopoliën en het eigendomsrecht op den grond te beschermen, die over het leger, dat gij zelven levert, beschikt, om u in aanhoudende afhankelijkheid en gehoorzaamheid aan zich zelve en aan haar handlangers, de rijken, te houden.

Hoe zal men echter zonder regeering alle groote maatschappelijke aangelegenheden regelen, wanneer allen in gescheiden gezelschappen leven? Hoe zullen verkeerswegen, spoorwegen, telegrafen, posterijen, stoomvaartlijnen, instellingen van hooger onderwijs, bibliotheken, alsook de handel, zich organiseeren, wanneer er geen regeering is?

De menschen zijn er zoo aan gewend dat de regeeringen alle maatschappelijke aangelegenheden regelen, dat zij deze als door de regeeringen in het leven geroepen beschouwen, en meenen dat men zonder regeering noch hoogescholen, noch verkeerswegen, posterijen, bibliotheken en handelsverbindingen in 't leven zou kunnen roepen. Dat is echter niet juist. De grootste maatschappelijke ondernemingen worden niet slechts bij de eene of andere natie, maar bij de meest verschillende volkeren zonder eenige hulp der Regeering door particulieren op touw gezet. Aldus ontstaan allerlei internationale wetenschappelijke, commercieele en industrieele vereenigingen. Niet slechts zijn de regeeringen voor zulke door vrijwillig initiatief ontstane verbindingen, wanneer zij er zich mede gaan bemoeien, niet bevorderlijk, maar zelfs hinderlijk.

„Maar als gij de Regeering niet wilt gehoorzamen, geen belasting betalen en geen soldaten leveren, dan zullen vreemde volken komen en u onderwerpen," — zoo spreken in den regel de lieden, die het noodig achten om over u te heerschen. Gelooft hen niet. Leeft slechts, den grond als gemeen goed beschouwend, zonder soldaten te leveren

en zonder belasting te betalen, behalve zooveel als gij vrijwillig voor gemeenschappelijke doeleinden bijdraagt; regelt op vreedzame wijze uw onderlinge oneenigheden, en als vreemde volken deze, uw levenswijze leeren kennen, zullen zij niet komen om u onder het juk te brengen; en al mochten zij komen, dan zullen zij, bij het aanschouwen van zulk een levenswijze, deze van u overnemen, en, in plaats van u den oorlog aan te doen, zich bij u aansluiten. Alle volken hadden immers, en hebben nog, evenals gij, van hun regeeringen te lijden en van hun twisten, om 't even of het een gewapenden, een handels- en industrie- of een klassenstrijd van verschillende partijen betreft. Bij alle christelijke volken bestaat een streven, welks hoofddoel is: zich van de regeering te bevrijden. Maar deze bevrijding levert aan de volken, waarvan de meeste den landbouw hebben opgegeven, en een industrieel stadsleven leiden, waarbij zij zich den arbeid van andere volken ten nutte maken, buitengewoon groote moeilijkheden op. Zulk een bevrijding wordt thans onder hen door het socialisme voorbereid. Maar voor u, Russische arbeiders, die hoofdzakelijk van den landbouw leeft en in uw eigen behoeften voorziet, is deze bevrijding bijzonder gemakkelijk. Sedert lang is de Regeering voor u geen noodzakelijkheid, zelfs geen gemak meer, maar een groote last en ellende, waarvoor u niet de minste vergoeding wordt geboden.

De Regeering, en deze alleen, ontneemt u het land, op grond van haar gezag; de Regeering legt in den vorm van belasting en in- en uitgaande rechten beslag op een groot gedeelte van de vruchten van uw arbeid; zij alleen berooft u van de arbeidskrachten uwer zonen, als zij hen als soldaten in de gelederen plaatst en tot moorddadige oorlogen uitzendt.

De Regeering is immers geen door God ingestelde onvermijdelijke voorwaarde van het menschelijk leven, evenals bijv. de landbouw, het huwelijk, het gezin, het onderling

verkeer der menschen — instellingen die zullen blijven bestaan zoolang er menschen zijn. De regeering is een menschelijke instelling, in 't leven geroepen, wanneer zij nóodig is, om, evenals alle andere menschelijke instellingen, te worden afgeschaft, wanneer zij heeft opgehouden noodig te zijn.

In de oudheid had men menschenoffers, afgodendienst, orakels, folteringen, slavernij en zoo veel meer. En dat alles werd afgeschaft, zoodra het volk duidelijk had ingezien, dat die instellingen slechts last en ellende veroorzaakten. Hetzelfde is het geval met de regeeringen. De regeeringen hebben haar ontstaan te danken aan een tijd toen het volk wild, wreedaardig en ruw was. De regeeringen die men instelde waren even wreedaardig en ruw. Bijna alle regeeringen hebben hare wetten van de heidensche Romeinen overgenomen, en zijn tot heden dezelfde ruwe instellingen gebleven, met gewelddadige afpersingen, soldaten, gevangenissen, terechtstellingen, zooals die in den voorchristelijken tijd bestonden. Maar het volk, dat langzamerhand helderder begon te denken, had zulke regeeringen steeds minder noodig; en zoodoende zijn de meeste christelijke volken thans tot een punt gekomen, waar regeeringen nog slechts een hinderpaal voor hen zijn.

Het ei kan de schaal niet missen, zoolang het kuiken nog niet is uitgebroed. Maar zoodra de jonge vogel gereed is, vormt de schaal slechts een beletsel. Evenzoo staat het met de regeeringen: de meeste christelijke volken zijn zich daarvan bewust. Buitengewoon levendig wordt dit thans door het Russische volk gevoeld.

„De regeering is noodzakelijk; zonder regeering kan men niet leven”, zeggen de menschen, thans te meer van deze noodzakelijkheid doordrongen, nu er troebelen onder het volk ontstaan. Wie zijn dan deze lieden, wien de integriteit der regeering zoozeer ter harte gaat? Het zijn

dezelfde lieden, die van den arbeid van het volk bestaan en, van hun zonde bewust, vreezen overrompeld te worden, en zich er op verlaten, dat de door gelijkheid van belangen met hen verbonden regeering hun leugen in bescherming zal nemen. Deze lieden hebben een regeering hoog noodig, maar gij, het volk, hebt die niet noodig. Voor u is de Regeering nooit iets anders dan een last geweest, is echter thans, nadat zij door haar slecht bestuur een opstand en een splitsing in twee regeeringen heeft veroorzaakt, een klaarblijkelijk onheil en een groote zonde geworden, van welke gij u in 't belang van uw stoffelijk en geestelijk welzijn behoort los te maken.

Russische arbeiders, of gij u nu met één slag aan de onderhoorigheid aan iedere regeering onttrekt, of dat gij nog van lieden der oude of nieuwe regeering, of eventueel van de regeeringen van vreemde volken te lijden zult hebben, er blijft u ten slotte niets anders over dan op te houden u aan de regeering te onderwerpen en, zonder haar, een nieuw leven te beginnen.

Arbeiders op het land en in de stad, al zult gij ook in den eersten tijd, wegens uw ongehoorzaamheid, van de oude zoowel als de nieuwe regeering te lijden hebben; al zult gij ook niet aan de gevolgen van onderlinge twisten kunnen ontkomen, toch is al de ellende, hierdoor veroorzaakt, niets in vergelijking met de ellende en het leed, dat gij thans van de Regeering te dulden hebt en nog dulden moet, indien gij, de eene of de andere regeering, gehoorzamend, in die misdaden betrokken wordt, welke reeds hebben plaats gegrepen en welke de strijdende regeeringen zullen voortgaan te plegen, indien gij er door uw losscheuring van haar niet een einde aan maakt.

Berust slechts in wat de eene of andere regeering van u verlangt, en waartoe zij u uitnoodigt, begint slechts, de oude regeering ondersteunend, een strijd tegen de revolutionnairen, door u bij het leger, de politie of de scharen

der zwarte bende aan te sluiten ; of neemt van den anderen kant, de revolutionnairen steunend, deel aan de stakingen, plunderingen, gewapenden opstand of welke vereenigingen, verkiezingen en Doema's ook — en gij zult, daargelaten de vele zonden waarmede gij uwe ziel bezwaart, u nauwelijks kunnen bezinnen, voordat de eene of de andere regeering, die de overwinning behaalt, u wederom den keten der slavernij om den nek werpt, al zijt gij het ook geweest die haar de overwinning hebt helpen behalen.

Geeft slechts niet toe, onderwerpt u noch aan de eene noch aan de andere, en gij zult u van al uw onheil los maken, en vrij zijn.

Voor u, Russisch arbeidersvolk, is er onder de tegenwoordige moeilijke omstandigheden slechts één uitweg: gehoorzaamheid te weigeren aan alle gewelddadig gezag, de daad van geweld vroom en ootmoedig te verdragen, maar u van alle deelname daaraan te onthouden.

Deze uitweg is eenvoudig en gemakkelijk, en leidt zeker tot uw heil. Echter moet gij, om zoo te kunnen handelen, de macht van God en Zijn wet erkennen.

„Wie tot het einde volhardt, zal het heil deelachtig worden!" Uw heil ligt in uwe handen.

Gij arbeiders behoeft slechts op te houden de Regeering te gehoorzamen, en gij zult niet langer genoodzaakt zijn de voorwaarden, welke de fabrikanten u stellen, aan te nemen, maar gij zult zelf uw voorwaarden stellen, of zult uw eigen coöperatieve fabrieken oprichten van waren die het volk noodig heeft, of gij zult, na afschaffing van het grondbezit, tot het natuurlijke landbouwersleven overgaan.

„Indien wij Russen echter terstond ons leven zóó gingen inrichten, dat wij de gehoorzaamheid aan de Regeering opzeiden, dan zou er geen Rusland meer zijn," zullen diegenen zeggen, wien het voorkomt dat het iets van groot gewicht, nut en belang is, dat er een Rusland, d.w.z. een

vereeniging van vele en verschillende volken onder één schepter bestaat.

Deze vereeniging van vele en verschillende volkeren, die zich Rusland noemt, is echter voor u, Russische arbeiders, niet alleen niet noodzakelijk, maar het is juist deze vereeniging, die een der hoofdoorzaken van uw ellende is.

Wanneer men belastingen van u heft, wanneer men u onder in- en uitgaande rechten laat zuchten, zooals men dat met uw voorouders gedaan heeft, daarbij zware schulden aangaat, die gij moet betalen; wanneer men soldaten uit uw midden wegneemt en hen dan naar alle wereldstreken uitzendt, om tegen menschen te strijden, die niets met u te maken hebben, en met wie gij niets te maken hebt, dan geschiedt het alleen om dit Rusland, d.w.z. de gewelddadige vereeniging van Polen, Finland, den Caucasus, Midden-Azië, Mandsjoerije en andere landen en volken, onder ééne heerschappij te houden. Maar daargelaten dat uit deze vereeniging, die Rusland heet, al onze ellende voortkomt — zij berust tevens op een groote zonde, waaraan gij u ook onwillekeurig schuldig maakt, zoolang gij de Regeering gehoorzaamt. Om het bestaan van een Rusland, zooals het thans is, mogelijk te maken, moet men de Polen, Finnen, Letten, Georgiërs, Tartaren, Armeniërs en anderen in onderwerping houden. Om hen echter in onderwerping te houden, moet men hun verbieden te leven, zooals zij zouden willen leven, en, wanneer zij zich niet naar het verbod gedragen, hen tuchtigen en dooden. Waarom zoudt gij nu aan zulke euveldaden deelnemen, te meer daar zij ook de oorzaak van uw eigen ellende zijn? Laat hen, voor wie het bestaan van zulk een Rusland met heerschappij over Polen, Georgië en Finland noodig is, hun doeleinden zelven trachten te bereiken zoo goed zij kunnen. Gij, arbeiders, hebt dat echter in 't geheel niet noodig; uwe behoeften zijn van gansch anderen aard. Wat gij noodig hebt, is voldoende land, en dat niemand

u met geweld uw have en goed ontneme, uw zonen tot soldaten make; en bovenal, dat niemand u ooit tot slechte handelingen dwinge. En dat alles zal worden vermeden, wanneer gij slechts aan de eischen der regeeringen, die u naar lichaam en ziel verwoesten en verderven, verder geen voldoening schenkt!
